

Zaspokajanie potrzeb, a wychowanie

Rodzina jest naturalnym środowiskiem życia dzieci i młodzieży, jako takie stwarza ona warunki sprzyjające lub hamujące dla rozwoju potomstwa. Niezależnie od tego, czy jest środowiskiem zdrowym i wartościowym moralnie, czy też przejawia cechy patologii – w każdym przypadku kształtuje osobowość człowieka, postawę społeczną, wyznacza koleje losu.

To w rodzinie dziecko uczy się zaspokajania pierwszych potrzeb, wyrażania swoich uczuć oraz wartości – dorośli określają, co jest dobre, a co złe. Rodzina, przeważnie nieświadomie, poprzez wzory zachowań dorosłych kształtuje pierwsze wyobrażenie dziecka o otaczającym je świecie, ukazuje stosunki panujące pomiędzy ludźmi.

Socjalizująca sfera wpływów rodziny jest bardzo ważna, a społeczno-wychowawcze konsekwencje jej wpływów mają decydujące znaczenie. Problem uwidacznia się wówczas gdy rodzice stają wobec poważnych trudności wychowawczych.

Diagnoza psychopedagogiczna takich przypadków wykazuje, że całe społeczne tło rodziny stanowi źródło nieprawidłowych zachowań dziecka.

Każde dziecko, małe, duże, zdrowe, chore czy niepełnosprawne ma określone potrzeby. Potrzeby zaliczane są do podstawowych mechanizmów aktywizujących ludzkie działania. Ich hierarchia i sposób zaspokajania stanowią o stylu życia człowieka.

Najogólniej rzecz biorąc dzielą się one na biologiczne (niższego rzędu) i psychiczne (wyższego rzędu). Najlepiej poznane są pierwsze z nich, zwane również fizjologicznymi. Są one wrodzone, zaspokojenie ich jest bezpośrednim warunkiem zdrowia, a nawet życia. Należą do nich: potrzeba oddychania, pokarmu, snu, odpowiedniej temperatury otoczenia, unikania bólu.

Wśród potrzeb psychicznych wyróżnia się potrzebę przynależności, szacunku, samorealizacji, uznania. Na pierwsze miejsce wysuwa się jednak potrzeba bezpieczeństwa. Jest ona zaspokajana przez bliskie dziecku osoby – rodziców, pozostałych członków rodziny, również kolegów, przyjaciół. Nie zaspokojenie potrzeby bezpieczeństwa powoduje doraźne przeżycia lękowe, a stan ten utrzymujący się dłużej prowadzi do zaburzeń funkcjonowania układu nerwowego. Panująca w rodzinie atmosfera, zachodzące w niej wydarzenia, warunki bytowe, a przede wszystkim jej stabilność, zrównoważenie psychiczne rodziców i ich stosunek do dziecka odgrywają ważną rolę w zaspokajaniu tej potrzeby.

Zaspokajanie jej zależy też od przeżyć dziecka w innych środowiskach i przedszkolu, szkole, wśród grupy rówieśniczej. O jakości przeżyć decyduje obraz samego siebie. Zarówno niska, jak i zawyżona samoocena powoduje zachwianie poczucia bezpieczeństwa.

Blisko przy tej potrzebie plasuje się potrzeba przynależności i miłości. Brak jej zaspokojenia prowadzi do zaburzeń przejawiających się wolniejszym tempem rozwoju psychofizycznego, oziębłości uczuciowej, skłonności do izolacji, większej podatności na choroby, a w wieku szkolnym może być powodem występowania skłonności agresywnych.

Radość z osiągnięć rozwojowych wyrażona w słowach zaspokaja potrzebę szacunku i uznania. Dziecko, które często jest chwalone łatwo nawiązuje kontakt z osobami spoza rodziny, jest ufnie nastawione do świata, umie sobie poradzić z krytyką, co jest rzeczą niezmiernie ważną dla każdego człowieka. Dziecko wyśmiewane, traktowane lekceważąco, oceniane negatywnie często sprawia trudności wychowawcze.

Potrzeba samorealizacji występuje w każdym wieku. Rozumna swoboda, nieograniczenie samodzielnych poczynań, zachęcanie do pokonywania trudności to gwarant rozwoju prawidłowej osobowości. Stosowanie zbyt wielu nakazów, ścisłej kontroli, atmosfera nieufności i podejrzliwości przyczyniają się do narastania konfliktów pomiędzy rodzicami a dziećmi. Zadaniem dorosłych jest też zaspokojenie potrzeby poznania i potrzeby kontaktów społecznych.

Świat, w którym żyjemy, nasycony dobrami materialnymi czasem zapomina o tych podstawowych zasadach. Wnoszenie wartości materialnych to często za mało. W tym zmaterializowanym świecie, w pogoni za dobrami materialnymi zapominamy o naszym największym skarbie, jakim są nasze dzieci. Stąd między innymi biorą się różne trudności wychowawcze.

Dzieci szukają osób, instytucji, środków, sposobów, które w prosty sposób pomogłyby im uporać się z własnym "ja", z niewiedzą, z niezajomością zasad funkcjonowania świata. To samodzielne poszukiwanie, "przymierzanie" różnych ról często kończy się niepowodzeniem.

Co wobec tego robić, jak żyć!?

Oto model funkcjonowania zdrowej rodziny, wypracowany przez amerykańskie stowarzyszenie rodziców walczących z uzależnieniami:

1. Pełna wzajemna miłość,
2. Konstruktywna dyscyplina,
3. Wspólne spędzanie czasu wolnego,
4. Zaspokajanie potrzeb wszystkich członków rodziny,
5. Rozwijanie wzajemnego szacunku,
6. Uczenie odróżniania dobra od zła,
7. Życzliwe słuchanie,
8. Służenie radą,
9. Pobudzanie poczucia niezależności,
10. Posiadanie poczucia rzeczywistości.

Powyższe 10 Zasad Rodzicielskiego Wychowania zawiera wiele podstawowych prawd o życiu i wychowaniu. Jednocześnie każda z nich jest jedynie elementem procesu wychowania, a wszystkie razem mogą sprawić, że rodzice i dziecko będą wspólnie działać dla dobra rodziny.

Jaka jest Wasza rodzina? Oto test, który pozwoli nam znaleźć odpowiedź na to pytanie 1.

Instrukcja: poniżej znajduje się siedem twierdzeń, dotyczących różnych sfer życia rodzinnego. Przy każdym z nich znajduje się 5-cio punktowa skala, na której będziesz zaznaczać swoje odpowiedzi. Obowiązuje tutaj zasada, że ocena: 1 – oznacza niskie nasilenie danej cechy; 5 – oznacza wysokie nasilenie danej cechy. Pozostałe oceny stanowią wartości pośrednie. Czytaj więc kolejno każde twierdzenie i zaznaczaj, jak jest w przypadku Twojej rodziny.

1. Nasza rodzina cieszy się, kiedy może wspólnie coś zrobić:

1 – 2 – 3 – 4 – 5

2. Każdy z członków naszej rodziny bierze udział w podejmowaniu ważnych decyzji: 1 – 2 – 3 – 4 – 5

3. Jesteśmy dumni z naszej rodziny: 1 – 2 – 3 – 4 – 5

4. Jesteśmy przekonani, że dla nas wszystkich są ważne jednakowe sprawy: 1 – 2 – 3 – 4 – 5

5. W naszej rodzinie wszyscy wzajemnie udzielamy sobie wsparcia:

1 – 2 – 3 – 4 – 5

6. W naszej rodzinie potrafimy mówić to, co naprawdę myślimy:

1 – 2 – 3 – 4 – 5

7. Jesteśmy przekonani, że wspólnie damy sobie radę z problemami, jakie mogą przed nami stać: 1 – 2 – 3 – 4 – 5

Zsumuj teraz wszystkie zaznaczone punkty. Uzyskany przez Ciebie wynik ogólny oznacza, że:

35 – 28 punktów – wszystkie wymiary życia Twojej rodziny są dobrze rozwinięte. Nadal więc je usprawniajcie.

27 – 21 punktów – niektóre obszary życia rodzinnego funkcjonują u Was prawidłowo. W pozostałych (tych z najniższymi wynikami) potrzebne są dodatkowe wysiłki Was wszystkich, aby je usprawnić.

20 – 14 punktów – Twoja rodzina nie wykorzystuje swoich możliwości. Musicie podjąć wysiłki w celu zrealizowania tego wszystkiego, na co Was stać.

13 – 7 punktów – życie Waszej rodziny jest zagrożone. Jeżeli natychmiast nie podejmiecie konkretnych działań, to Wasza rodzina – na skutek Waszego zaniedbania – przestanie istnieć.

Krystyna Przyczynek, styczeń/luty 2003, Brzozowska Gazeta Powiatowa

Źródło: <https://ppp.powiatbrzozow.pl/artykuly/zaspokajanie-potrzeb-a-wychowanie/>